

15 VEELGESTELDE TAALVRAGEN

Aantal: enkelvoud of meervoud?

Hele volksstammen Nederlanders hebben op school geleerd dat 'aantal' enkelvoud is, en dat het dus altijd 'Een aantal mensen is besmet' moet zijn, en niet 'Een aantal mensen zijn besmet'.

Die regel is verouderd. 'Een aantal collega's gingen op cursus' is bijvoorbeeld correct. Zie de toelichting van de Taaladviesdienst van het genootschap Onze Taal:

www.onzetaal.nl/taaladvies/advies/aantal

Als en dan

Is een zin als 'De organisatie kreeg er in Nederland 25.000 leden bij; vijf keer **zo veel als** vorig jaar' fout?

Nee. Uit angst voor de 'als-fout' (groter als enz.) wordt wel gedacht dat je in vergelijkingen áltijd 'dan' moet gebruiken. Maar dat gaat niet op voor omschrijvingen als evenveel als en drie keer zo veel als. Voor uitleg:

<http://www.onzetaal.nl/advies/zoveeldan.php>

Dodelijke slachtoffers

Wij geven de voorkeur aan 'doden' boven 'dodelijke slachtoffers' en zo zult u het bij de NOS ook in meerderheid lezen en horen. Voor het bestraffen van mensen die het toch incidenteel over 'dodelijke slachtoffers' hebben, is overigens geen grond. Zowel de Taalunie als de Taaladviesdienst van het genootschap Onze Taal is van mening dat de uitdrukking correct is:

<http://www.onzetaal.nl/advies/dodelijk.php>

<http://taaladvies.net/taal/advies/vraag/215/>

Dood en overleden

Waarom staat er soms zo cru in een kop boven een nieuwsartikel dat er iemand dood is, in plaats van overleden of gestorven?

Als er ruimte voor is, geven wij de voorkeur aan 'overleden', maar het woord 'dood' is voor ons niet taboe. Een Teletekstkop als 'Uitvinder fitnessloopband dood' vinden wij niet kwetsend of ongepast.

Een half miljoen mensen keek, of keken?

Wij gaan voor het meervoud. De verklaring is dat 'half miljoen' hier verwijst naar een telbaar geheel en dus een meervoud. Ook in een zin als 'Een miljoen mensen raakten werkloos' vatten wij 'miljoen' meer op als een telwoord dan als een zelfstandig naamwoord.

Meer uitleg:

<http://www.onzetaal.nl/taaladvies/advies/vijf-miljoen-mensen-keek-keken>

Engels

Waarom gebruikt de NOS toch zo veel Engelse woorden? Dat valt in de praktijk erg mee, vinden wij, want wij brengen nieuws in het Nederlands. Maar niet te ontkennen valt dat er in het spraakgebruik in Nederland steeds meer Engelse woorden voorkomen. Denk aan computertaal (enter, delete, downloaden), de sport (penalty en corner) en winkels (betaalt u cash of met een creditcard?). En soms is er een whizzkid te gast in een talkshow. Wij gaan daar niet geforceerd 'een bolleboos in een praatprogramma' van maken.

Kortom: wij doen niet moeilijk over buitenlandse woorden die veel in de samenleving worden gebruikt en die de lading perfect dekken.

Eskimo's, Aboriginals en zwarten

Waarom spreekt de NOS (doorgaans) over eskimo's en niet over Inuit? Dat doen wij omdat de benaming eskimo's volkomen is ingeburgerd en omdat het wat omslachtig zou zijn om telkens over deze groep te zeggen 'De Inuit, die de meeste mensen zullen kennen onder de benaming eskimo's'.

Hetzelfde geldt voor de Aboriginals, die strikt genomen Aborigines heten.

<http://nl.wikipedia.org/wiki/Eskimo's>

[http://nl.wikipedia.org/wiki/Aborigines_\(Australi%C3%AB\)](http://nl.wikipedia.org/wiki/Aborigines_(Australi%C3%AB))

Verder volgen wij bewust niet de Amerikaanse politiek correcte benamingen als Native Americans en African Americans, maar hebben wij het over indianen en zwarten. En de bevolkingsgroepen latino's en blanken. Bij de aanduiding van de huidskleur geeft de NOS overigens de voorkeur aan 'wit' boven blank, omdat blank in tegenstelling tot zwart een positieve connotatie heeft.

Wat overigens niet betekent dat het woord 'blank' verboden is. Het signalement van een gezochte aanrander kan best 'een blanke man van ongeveer 40 jaar' zijn. Maar bij een witte Amerikaanse politieman die extreem hard optreedt tegen zwarte betogers, ligt 'wit' meer voor de hand.

Gegijzelde i.p.v gijzelaar

Is een gijzelaar nou iemand die wordt vastgehouden, of is de gijzelaar juist degene die een ander vasthoudt? Zoals de handelaar degene is die handelt?

Het antwoord is heel lang geweest: de gijzelaar wordt gegijzeld. Hij 'doet' zelf dus niets, zoals een martelaar ook niet martelt. Maar de inzichten veranderen. Tegenwoordig kan volgens sommige woordenboeken de gijzelaar zowel het slachtoffer als de dader zijn.

Dat is erg verwarrend. Daarom vermijden we het woord gijzelaar vaak en gebruiken we liever de termen gegijzelde en gijzelnemer. Die zijn tenminste duidelijk.

Meer uitleg: www.onzetaal.nl/taaladvies/advies/gijzelaar-gegijzelde.

Hard of snel?

Rijdt een auto te hard of te snel? Strikt genomen te snel, want je maakt een snelheidsovertreding en geen hardheidsovertreding. Toch hebben wij geen bezwaar tegen auto's of mensen die te hard rijden. Die formulering is in het dagelijkse taalgebruik veel te horen en dus ook bij de NOS. En Van Dale heeft het ook gewoon over 'hardrijders'.

Hen en hun

Soms verwijten mensen ons dat wij fouten maken met 'hen' en 'hun', terwijl dat niet terecht is (een misser als 'Hun hebben gezegd' hopen we natuurlijk nooit uit te zenden). Het gaat eerder om een zin als 'Ik geef hun een boek', maar dat is correct, want 'hun' is daar meewerkend voorwerp.

Wij moeten toegeven dat de regels voor hen en hun tamelijk ingewikkeld zijn. Daarom verwijzen we voor een duidelijke uitleg graag naar de taaladviseurs:

<http://www.onzetaal.nl/taaladvies/advies/hun-hen>

Kort ziekbed

Soms wordt erover geklaagd dat die formulering het formaat van het bed aangeeft en dat de juiste omschrijving 'kortdurend ziekbed' is. Maar volgens Van Dale is er niets mis met de uitdrukking 'kort' of 'lang' ziekbed, met als voorbeeld van het figuurlijk gebruik: 'Dat was een lang ziekbed'. Omdat het ook zo in de alledaagse omgangstaal wordt gebruikt, komt het af en toe in onze uitzendingen voor, als variatie op 'Hij of zij was al een tijd ziek'.

Mannelijk en vrouwelijk

'De politie heeft zijn werk niet goed gedaan'. Is dat fout? Strikt genomen wel, omdat 'politie' een vrouwelijk woord is en dus het vrouwelijke verwijswoord 'haar' hoort te krijgen. Maar wie weet nog dat bijvoorbeeld gemeente vrouwelijk is, en gemeenteraad mannelijk? Dat hele geslachtelijke onderscheid is in het Nederlands aan het verdwijnen. Veel mensen moeten een woordenboek of spellingsite raadplegen om uit te vinden of een woord mannelijk of vrouwelijk is.

Daar komt bij dat wij het vrouwelijke verwijswoord 'haar' nogal ouderwets, stoffig en schrijftalig vinden. Net als in het alledaagse spraakgebruik geven wij in 'opzoekgevallen' vrijwel alles een mannelijk verwijswoord. Wij keuren 'de gemeente komt zijn belofte na' niet af, net zomin als 'de club heeft al zijn leden geïnformeerd'.

Ook bestrijden we daarmee de *haarziekte*: de neiging om onzijdige woorden een vrouwelijk verwijswoord te geven (het bedrijf en haar klanten), terwijl onzijdige woorden altijd het verwijswoord 'zijn' krijgen. Wij doen, kortom, aan *ontharing*.

En waar het even kan proberen we die verwijswwoorden haar en zijn gewoon te omzeilen.

Misdaden tegen de menselijkheid

Sommige mensen vinden 'menselijkheid' raar klinken. Zij denken of vinden dat het 'mensheid' moet zijn. Maar de term 'misdaden tegen de menselijkheid' komt uit de Neurenberg-processen tegen de leiders van nazi-Duitsland. Het is een juridische omschrijving voor misdaden van een ongekeerde omvang. De term duikt geregeld op in nieuws over rechtszaken van (oorlogs)tribunalen.

Meer toelichting:

<http://taaladvies.net/taal/advies/vraag/551/>

<http://www.onzetaal.nl/taaladvies/advies/misdaden-tegen-de-menselijkheid-mensheid>

Rijbanen en rijstroken

Wat is correct? Een vierbaansweg, of een weg met vier rijstroken?

Volgens de strikte verkeersterminologie bestaat een snelweg uit twee rijbanen: één heen en één terug. En die rijbaan kan meer rijstroken hebben.

Een 'vierbaansweg' is dus fout, maar hier doet de volksmond weer van zich spreken: veel mensen hebben het over een vierbaansweg, of zeggen tijdens het autorijden dat ze van baan wisselen.

Ook Van Dale sluit aan bij dit dagelijkse taalgebruik:

vier baans weg (*dem*)

1 **verkeersweg** met twee rijbanen en twee rijstroken in iedere rijbaan.

VS en NS: heeft of hebben?

De NOS hanteert als stijlregel: enkelvoud bij de afkorting, meervoud bij de uitgeschreven naam. Dat geldt voor onder meer de VS, de NS en de VN.

Dus de VS besluit militairen te sturen. De Verenigde Staten besluiten in te grijpen. De NS lijdt verlies. De Nederlandse Spoorwegen hebben bussen gehuurd. De VN zal ingrijpen en de Verenigde Naties komen met een verklaring.